

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการศึกษาค้นคว้าข้อมูลยา หรือข้อมูลทางสุขภาพอื่นๆ เพื่อประโยชน์ในการแก้ปัญหาผู้ป่วย หรือเพื่อเพิ่มเติมความรู้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องค้นหาและติดตามข่าวสารข้อมูลที่มีความถูกต้องและมีความทันสมัยให้มากที่สุด เนื่องจากความรู้ความเข้าใจในอดีตอาจไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องในปัจจุบัน

เนื่องจากข้อมูลข่าวสารมีเป็นจำนวนมาก และมีการจัดเก็บไว้ตามแหล่งข้อมูลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ต หนังสือหรือวารสารทางวิชาการต่างๆ ข้อมูลเหล่านี้มีขั้นตอนของการสืบค้นและความน่าเชื่อถือแตกต่างกัน การสืบค้นข้อมูลต่างๆ ของเภสัชกรประจำศูนย์บริการเภสัชสนเทศประจำโรงพยาบาล จึงจำเป็นต้องมีการสืบค้นอย่างเป็นระบบ สามารถประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้ บันทึกข้อมูลที่สืบค้นได้เป็นหลักฐานทางวิชาการ และเขียนเอกสารอ้างอิงเพื่อใช้ในการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้อย่างถูกต้อง ซึ่งการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ จะมีความยุ่งยากซับซ้อนและทำให้เกิดความล่าช้า

ในอดีตที่ผ่านมาบทบาทหลักของเภสัชกรโรงพยาบาลมุ่งเน้นไปที่การจัดให้มียาและเวชภัณฑ์ที่มีคุณภาพไว้สำหรับผู้ป่วยที่มารับการบริการ แต่จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการพัฒนาของกระบวนการรักษาโรค อีกทั้งความตื่นตัวของเภสัชกรที่ต้องการปรับบทบาทวิชาชีพ จึงทำให้งานเภสัชกรรมมีการพัฒนาที่นำไปสู่กิจกรรมที่มุ่งเน้นการดูแลผู้ป่วยมากยิ่งขึ้นและต่อเนื่อง จนเข้าสู่ยุคของเภสัชกรรมคลินิก จากการดำเนินงานเภสัชกรรมคลินิกตามเกณฑ์มาตรฐานพัฒนางานเภสัชกรรมคลินิก พบว่า กิจกรรมที่ระบบส่วนใหญ่สามารถดำเนินการได้ตามเกณฑ์มาตรฐานพัฒนางานเภสัชกรรมคลินิก วิจัย วงษ์ห่าวศึกและคณะ ได้ทำการวิจัยตามโครงการพัฒนาระบบบริการของสถานบริการและหน่วยงานสาธารณสุขในส่วนภูมิภาค ปี พ.ศ. 2539 พบว่า กิจกรรมที่โรงพยาบาลส่วนใหญ่สามารถดำเนินงานได้ตามเกณฑ์มาตรฐานพัฒนางานเภสัชกรรมคลินิก คือ การจัดให้มีแหล่งข้อมูลทางวิชาการด้านยา (ร้อยละ 95.30) รองลงมาคือ การให้บริการเภสัชสนเทศ (ร้อยละ 83.90) จากผลการสำรวจแนวคิดในการจัดตั้งและเพิ่มกิจกรรมงานเภสัชกรรมคลินิกโดยเรียงลำดับความต้องการ พบว่า งานเภสัชกรรมคลินิกที่เภสัชกรโรงพยาบาลต้องการเปิดให้บริการมากที่สุด คือ การให้คำปรึกษาแนะนำด้านยา (ร้อยละ 43.8) รองลงมาคือ การให้บริการเภสัชสนเทศ (ร้อยละ 33.20) (1)

จากผลการศึกษาวิจัยเดียวกันนี้ยังพบว่า การให้บริการเภสัชสนเทศ เช่น การเผยแพร่ความรู้ด้านยาให้แก่ผู้ป่วยและประชาชน การให้บริการตอบคำถามปัญหาด้านยาแก่บุคลากรสาธารณสุข พบว่า โรงพยาบาลส่วนใหญ่มีการดำเนินกิจกรรมนี้ อาจเนื่องมาจากความพร้อมจากแหล่งวิชาการ อีกทั้งเป็นบทบาทหน้าที่ของเภสัชกรที่เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับยา อุปสรรคในการดำเนินงาน คือ เภสัชกรผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ไม่เพียงพอหรือได้รับมอบหมายงานที่ไม่ตรงกับความถนัด ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ มีเวลาในการดำเนินงานน้อย ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง และบุคลากรทางการแพทย์ไม่เห็นความสำคัญ (1)

ในการทำโครงการเภสัชศาสตร์ครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการค้นหาปัญหาในการปฏิบัติงานของเภสัชกรประจำศูนย์เภสัชสนเทศ จึงได้ส่งแบบสอบถามการสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการค้นหาข้อมูล รวมถึงการบันทึกข้อมูลในการให้บริการข้อมูลอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรของศูนย์เภสัชสนเทศประจำโรงพยาบาล โดยทำการสุ่มตัวอย่างโรงพยาบาล

จำนวน 268 โรงพยาบาล จากโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขทั่วประเทศจำนวน 808 โรงพยาบาล ในระหว่างเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 พบว่า มีโรงพยาบาลที่ตอบแบบสอบถามกลับจำนวน 223 โรงพยาบาล (ร้อยละ 83.21) เป็นโรงพยาบาลที่มีศูนย์เภสัชสนเทศจำนวน 172 โรงพยาบาล (ร้อยละ 77.13) โดยโรงพยาบาลที่มีศูนย์เภสัชสนเทศ เภสัชกรส่วนใหญ่สืบค้นข้อมูลยาจากตำรามากที่สุด (ร้อยละ 83.68) รองลงมาคือ ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 10.20) และฐานข้อมูลของศูนย์เภสัชสนเทศ (ร้อยละ 4.08) ตามลำดับ ปัจจุบันเภสัชกรส่วนใหญ่ทำการบันทึกข้อมูลการให้บริการข้อมูลยาคิดเป็นร้อยละ 76-100 ของผู้ขอใช้บริการ โดยบันทึกลงในแผ่นกระดาษ (ร้อยละ 71.43) บันทึกข้อมูลลงในแฟ้มข้อมูลบนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (ร้อยละ 6.12) และทำการบันทึกทั้งสองวิธีรวมกัน (ร้อยละ 22.45)

อุปสรรคในการบันทึกข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เกิดจากภาระงานหรือเวลาที่มีจำกัดของการทำงานมากที่สุด (ร้อยละ 73.48) รองลงมาคือ ความยุ่งยากในการเขียนเอกสารอ้างอิง (ร้อยละ 10.20) และความยุ่งยากในการเขียนแบบฟอร์มและการบันทึกการให้บริการข้อมูลยา (ร้อยละ 8.16) ตามลำดับ อุปสรรคในการค้นคว้าข้อมูลทางด้านสุขภาพและยาในการให้บริการเภสัชสนเทศของโรงพยาบาล มีผลมาจากแหล่งค้นคว้าข้อมูลยังไม่เพียงพอ (ร้อยละ 42.86) รองลงมาคือ เวลาที่มีจำกัดและความเร่งด่วนของปัญหา (ร้อยละ 26.54) และเภสัชกรยังขาดความชำนาญในการค้นคว้าข้อมูล (ร้อยละ 10.20) ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงจัดทำโครงการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อช่วยบริการสืบค้นและบันทึกข้อมูล การบริการตอบคำถามของศูนย์บริการเภสัชสนเทศ (Development of a computerized program for searching and collecting data in drug information center) ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขความยุ่งยากในการสืบค้นและจัดทำฐานข้อมูลการบริการตอบคำถามในศูนย์เภสัชสนเทศ โดยรูปแบบของโครงการ คือ การตั้งเครือข่ายเภสัชสนเทศของสมาชิก ซึ่งได้แก่ ศูนย์บริการเภสัชสนเทศประจำโรงพยาบาลต่างๆ โดยมีมหาวิทยาลัยนครสวรรค์เป็นศูนย์กลางของเครือข่าย สมาชิกจะนำข้อมูลจากการสืบค้นที่ได้ บันทึกไว้ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ซึ่งแสดงอยู่บนเว็บไซต์ (web site) กรณีที่สมาชิกของเครือข่ายพบคำถามที่มีลักษณะคล้ายกันหรือซ้ำกันสมาชิกสามารถนำไปใช้เป็นคำตอบได้ทันที และในการนี้ทางผู้ดูแลศูนย์กลางเครือข่ายจะแนะนำหนังสือหรือแหล่งค้นคว้าข้อมูลที่มีความจำเพาะกับคำถามแต่ละประเภท พร้อมทั้งแนะนำและทำการเชื่อมโยงเว็บไซต์ (web site) ที่เกี่ยวข้อง เพื่อความสะดวกในการสืบค้นข้อมูล และมีการแนะนำวิธีการเขียนเอกสารอ้างอิงตามระบบแวนคูเวอร์ (Vancouver Style) โดยคณะผู้วิจัยคาดว่าศูนย์เครือข่ายการให้บริการสารสนเทศจะเพิ่มความสะดวกในการสืบค้น และการจัดทำบันทึกการให้ข้อมูลยาและข้อมูลทางด้านสุขภาพอื่นๆ ของเภสัชกร

2. วัตถุประสงค์

ให้บริการจัดเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูลคำถามที่พบได้บ่อยในศูนย์บริการเภสัชสนเทศประจำโรงพยาบาล และเป็นแหล่งสืบค้นข้อมูลด้านยาและสุขภาพ

3. ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการจัดทำเว็บไซต์ (web site) เครือข่ายศูนย์บริการข้อมูลเภสัชสนเทศ โดยใช้โปรแกรม Personal Home Page Tools (PHP) version 4.3.4.4 เพื่อเขียนโปรแกรมในการติดต่อกับฐานข้อมูล โปรแกรม MySQL version 4.0.14b สำหรับเป็นฐานจัดเก็บข้อมูล โปรแกรม Macromedia Dreamweaver MX สำหรับเขียนเว็บไซต์ และโปรแกรม Paint สำหรับออกแบบและปรับแต่งภาพ เพื่อใช้ในการตกแต่งเว็บเพจ นอกจากนี้ยังมีการจัดทำกรเชื่อมโยง (link) เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับคำถามแต่ละประเภท การแนะนำหนังสือหรือฐานข้อมูลที่ใช้ตอบคำถามแต่ละประเภท และ

การแนะนำการเขียนเอกสารอ้างอิงตามระบบแวนคูเวอร์ (Vancouver Style) โดยเผยแพร่โปรแกรมผ่านเว็บไซต์
<http://www.dic.thmy.com>

4. วิธีการดำเนินการศึกษา

1. ส่งแบบสอบถามสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการค้นหาข้อมูล และการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรของศูนย์เภสัชสนเทศประจำโรงพยาบาล ไปยังโรงพยาบาลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 268 โรงพยาบาล
2. รวบรวมข้อมูลและศึกษาโปรแกรมต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำเว็บไซต์ ได้แก่ Personal Home Page Tools (PHP) version 4.3.4.4, MySQL version 4.0.14b, Macromedia Dreamweaver MX, Paint
3. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการสารสนเทศหรือข้อมูลยา โครงสร้างหน้าที่และการทำงานของศูนย์เภสัชสนเทศตามโรงพยาบาลพร้อมทั้งรวบรวมประเภทของคำถามวิธีการเขียนเอกสารอ้างอิง แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสืบค้นในแต่ละประเภทของคำถาม และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับคำถามแต่ละประเภท
4. ออกแบบหน้าต่างของโปรแกรม จัดทำแบบฟอร์มสำหรับบันทึกคำถาม คำตอบและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องประมวลและจัดเก็บข้อมูล และเว็บไซต์เชื่อมโยงอื่นๆ ที่น่าสนใจ
5. จัดทำโปรแกรมและเว็บไซต์ โดยลงทะเบียนชื่อเว็บไซต์ จัดหาพื้นที่เก็บข้อมูล และนำเว็บไซต์ที่สร้างออนไลน์บนอินเทอร์เน็ต โดยขอพื้นที่เก็บข้อมูลจาก <http://www.dic.thmy.com>
6. การทดสอบการให้บริการข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต จัดทำแบบสอบถามการประเมินความคิดเห็นหลังการเข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือรูปแบบเว็บไซต์ และเนื้อหาสาระภายในเว็บไซต์
7. สรุปและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานวิจัย
8. ปรับปรุงเว็บไซต์ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีการใช้ประโยชน์ของข้อมูลการบริการตอบคำถามของศูนย์เภสัชสนเทศแต่ละแห่งที่จัดเก็บไว้ร่วมกัน
2. เพิ่มความสะดวกในการสืบค้นข้อมูลทางสุขภาพให้แก่สมาชิกของเครือข่ายและผู้เข้ารับบริการทั่วไป
3. มีฐานข้อมูลทางสุขภาพที่มีความน่าเชื่อถือและมีการบันทึกไว้อย่างเป็นระบบ
4. มีการเชื่อมโยงและแนะนำแหล่งข้อมูล รวมทั้งแหล่งสืบค้นข้อมูลที่น่าสนใจ
5. มีการรวบรวมและแสดงภาระงานของเภสัชกรประจำศูนย์บริการเภสัชสนเทศประจำโรงพยาบาลอย่างครบถ้วนและเหมาะสม

6. ระยะเวลาที่ทำการวิจัย

12 กันยายน 2546 ถึง 10 กุมภาพันธ์ 2547

7. สถานที่ทำการทดลองหรือเก็บข้อมูล

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

8. อุปกรณ์ในการทำการวิจัยหรือเก็บข้อมูล

1. แบบสอบถามการสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการค้นหาข้อมูล รวมถึงการบันทึกข้อมูลในการให้บริการข้อมูลอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรของศูนย์เฝ้าสังเกตโรคประจำโรงพยาบาล
2. เครื่องคอมพิวเตอร์ (Personal computer)
3. แบบบันทึกข้อมูลการให้บริการข้อมูลยา
4. โปรแกรม Personal Home Page Tools (PHP) version 4.3.4.4
5. โปรแกรม MySQL version 4.0.14b
6. โปรแกรม Macromedia Dreamweaver MX
7. โปรแกรม Paint

